

Шморгун Олександр Семенович –
прокурор Вінницької області, державний
радник юстиції III класу, заслужений юрист
України

Правова детермінація законності та дисципліни

Стаття присвячена аналізу термінів “законність” і “дисципліна”, котрі використовуються в довідкових і наукових джерелах, а також в нормативно-правових актах.

Ключові слова: законність, дисципліна, органи виконавчої влади, Конституція України.

Забезпечення законності та дисципліни в діяльності органів виконавчої влади досягається за допомогою організаційно-правових засобів, які в своїй сукупності складають способи забезпечення законності та дисципліни.

Законність відображає правовий характер організації суспільно-політичного життя, органічний зв'язок права та влади, права та держави, права та суспільства. Законність стосується як сфери правотворчості, так і сфери правореалізації, оскільки вимога до дотримання законності стосується як вищих органів державної влади та інших державних органів, які ухвалюють у межах своєї компетенції підзаконні акти, так і безпосередніх виконавців законів: посадових осіб, громадських організацій та громадян. Законність є основним принципом державного та суспільного життя, оскільки він закріплений в ст. 68 Конституції України.

Законність можна вважати критерієм правового життя суспільства, оскільки вона відображає правові особливості його організації [1, с. 498] та є комплексним соціально-правовим явищем, яке характеризує організацію та функціонування суспільства і держави на правових засадах. Можна розуміти законність також як загальний принцип демократичної політичної системи, що полягає у верховенстві права, неухильному виконанні законів та інших правових актів органами державної влади, посадовими особами, об'єднаннями громадян і окремими громадянами, припинення правопорушень, невідворотності правової відповідальності у гарантуванні прав і свобод людини [2, с. 31].

Законність є обов'язковою для державних і суспільних інституцій та виражається в законодавстві, що є системою правових актів, у яких знаходять відображення норми права. Закони повинні відповідати об'єктивним суспільним закономірностям, враховувати загальноприйняті в державі цінності та ґрунтуватись на забезпеченні прав і свобод людини та громадянина [3, с. 345]. Законність, відображена в правових актах, забезпечує реалізацію прав громадян і громадських утворень і обмежує свободу кожного заради свободи всіх [4, с. 237]. Основою законності є конституційність законів, що гарантує свободу особистості на основі рівності перед законом і судом, принципів представницької демократії, механізму стримувань і противаг, правовим статусом людини та громадянина.

Законність характеризується поєднанням двох ознак: зовнішньої (формальної) та внутрішньої (сутнісної). Зовнішня ознака стосується обов'язку виконувати норми законів і підзаконних правових актів державними органами, посадовими особами, громадянами та різними об'єднаннями, а внутрішня – наявністю науково обґрунтованих законів.

Загалом законність слід розуміти як складне політичне та юридичне явище, що є важливим конституційним принципом, методом публічного управління суспільством і необхідним елементом демократії. Вона є особливим державно-правовим механізмом, який сприяє забезпеченню обов'язковості виконання юридичних норм у суспільстві та державі [5, с. 659].

Термін “законність” походить від слова “закон” і охоплює всі сторони права від його ролі в створенні закону до реалізації його норм в юридичній практиці. Тракткування поняття “законність” різними авторами є неоднозначним. Найзагальнішим трактуванням терміну “законність” є його розуміння як точного, суворого, неухильного виконання усіма суб'єктами права законів і заснованих на їх підставі підзаконних актів [6]. Також цей термін тлумачать як режим відповідності суспільних відносин законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, котрий утворюється в результаті неухильного дотримання їхніх вимог суб'єктами права [7].

Більшість вчених-адміністративістів розглядають законність як дотримання законів фізичними та юридичними особами. Законність трактується як неухильне дотримання юридичних норм суб'єктами права [8, с. 363], як принцип державного та суспільного життя, що полягає у точному здійсненні правових норм [9, с. 369] або як режим суспільно-політичного життя, що передбачає здійснення правових норм усіма учасниками суспільних відносин [10, с. 401]. Законність передбачає розуміння, застосування, безумовне, неухильне та точне виконання законів і заснованих на них інших правових актів усіма державними органами, посадовими особами, громадянами, громадськими формуваннями [3, с. 345; 5, с. 659; 11, с. 157].

На нашу думку, вказані трактування терміну “законність” охоплюють лише його розуміння у широкому розумінні, коли законність тлумачиться як дотримання законів і підзаконних актів фізичними та юридичними особами, тобто законність можна розуміти як спосіб поведінки населення, необхідний державі. Ми погоджуємося із думкою Н.Г. Александрова стосовно того, що термін “законність” необхідно розглядати також враховуючи його вузьке розуміння, коли законність вважається принципом діяльності державного апарату щодо здійснення його функцій [12, с. 105].

У межах вузького розуміння терміну “законність” суб'єктами є посадові особи органів виконавчої влади. Це зумовлює необхідність виокремлення способів реалізації норм права, властиві діяльності державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування. Існує чотири основні форми реалізації адміністративно-правових норм: дотримання, використання, виконання та застосування [13, с. 448; 14, с. 11; 15, с. 48–49; 16, с. 62–63].

Дотримання правових норм, тобто утримання суб'єкта від заборонених цими нормами дій, є найзагальнішою формою реалізації правових норм, що властива як громадянам, так і посадовим особам. Ця пасивна форма характеризується свідомим дотриманням встановлених правил.

Реалізація правових норм у формі використання також властива багатьом суб'єктам права, оскільки вона передбачає здійснення органом виконавчої влади деяких його повноважень, а також надає можливість громадянам реалізувати їхні суб'єктивні права шляхом волевиявлення.

Для органів виконавчої влади характерними є активні форми реалізації адміністративно-правових норм, якими є виконання та використання. За допомогою цих форм здійснюється управлінська діяльність щодо реалізації законів та інших правових актів і виявляється державно-владний характер відповідних державних структур.

У вітчизняній науці існує багато визначень терміну “законність”, що увійшов до правничого лексикону ще за радянських часів, але й дотепер є практично не

закріпленім на законодавчому рівні. Незважаючи на важливість точного трактування терміну “законність”, воно відсутнє як у Конституції України, так і в законах України. Зважаючи на прагнення побудувати насправді правову державу, формулювання такого визначення та його правове закріплення сьогодні є необхідним.

Ми пропонуємо розуміти законність як точне дотримання громадянами, об’єднаннями громадян і юридичними особами Конституції України та законів України, а також виконання та використання законів та інших нормативно-правових актів з боку посадових осіб.

Одним із елементів діяльності органів виконавчої влади, пов’язаних із законністю, є дисципліна, котру можна розуміти як певний порядок поведінки людей, що співвідноситься з нормами права та моралі, які склалися в суспільстві, чи вимогам організацій [17, с. 318]. Дисципліну (лат. *disciplina*) можна тлумачити також як певний порядок поведінки людей, що відповідає нормам права та моралі чи вимогам певної організації [18; 19] та встановлюється як обов’язковий для виконання суспільством у цілому чи певною соціальною групою [20].

Слід зазначити, що поняття дисципліни зафіксоване в нормативно-правових актах. На відміну від поняття законності, дисципліна розглядається як ширша категорія порівняно із законністю та охоплює поведінку людей не тільки в сфері правової регламентації суспільних відносин (службова, фінансова, трудова тощо), але й у сфері дії інших норм, які функціонують у суспільстві (наприклад, профспілкова).

Різні аспекти законності та дисципліни в органах внутрішніх справ досліджували такі автори, як М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, В.С. Венедиктов, В.Г. Лихолоб, М.В. Парасюк, С.С. Сливка, В.І. Щербина [21; 22; 23; 24; 25; 26]. Значних суперечностей щодо визначення поняття законності та дисципліни в працях цих авторів не існує. Погляди раніше згаданих науковців з цього приводу узагальнив А.А. Стародубцев, який визначив законність у діяльності органів внутрішніх справ як такий режим їх функціонування, в процесі якого забезпечується точне та неухильне додержання (виконання) вимог Конституції України, законів та інших актів законодавства всіма службами та підрозділами, а також окремими працівниками в усіх напрямках, формах і методах діяльності [27]. Поняття “службова дисципліна в органах внутрішніх справ” А.А. Стародубцев розуміє як регламентовану нормативними актами, наказами, присягою, нормами моралі поведінку особового складу, що полягає в чіткому виконанні службових обов’язків та етичних вимог у службовий та позаслужбовий час [27].

Законність і дисципліна співвідносяться як загальне та конкретне, оскільки законність можна розглядати як статистику (сукупність норм законодавчих актів), а дисципліну – як динаміку законності (певні дії з виконання вимог норм і законодавчих актів) [4, с. 238]. За допомогою законності та дисципліни як сукупності норм і методів публічного управління держава регулює суспільні відносини та забезпечує законослухняну поведінку об’єктів управління [4, с. 238–239]. Суть дисципліни в органах виконавчої влади передбачає дотримання законів, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, рішень судів, правил внутрішнього розпорядку, посадових інструкцій (статутів), наказів і розпоряджень керівників органів, начальників, командирів, а також умов контракту про службу у відповідному органі виконавчої влади.

Поняття дисципліни тісно пов’язане з поняттям законності, оскільки вони мають спільну мету в сфері публічного управління, хоча відрізняються за своїм спрямуванням. І законність, і дисципліна є необхідними для утвердження демократичної та правової держави [3, с. 346]. Дисципліна сьогодні також

визначається як “точне, своєчасне та неухильне додержання встановлених правовими та іншими соціальними нормами правил поведінки в державному та суспільному житті” [3, с. 347]. Водночас, законність передбачає дотримання правових норм, проте забезпечення законності в публічному управлінні пов’язане із забезпеченням дисципліни державних службовців.

Поняття “законність” і “дисципліна” співвідносяться між собою як загальне та часткове, причому поняття “дисципліна” включає в себе поняття “законність”. Законність і дисципліна є обов’язковими рисами демократичної держави. Законність і дисципліна невід’ємні одна від одної, оскільки законність можлива лише за умови суворого дотримання дисципліни фізичними та юридичними особами, а дисципліна існує в межах закону [4, с. 237].

Законність і дисципліна – це обов’язкові риси правової держави, сукупність форм і методів публічного управління, котрі знаходять своє відображення в чинному законодавстві, за їх допомогою держава регулює суспільні відносини та досягається стан законслухняної поведінки об’єктів управління [28, с. 6].

Забезпечення законності та дисципліни в публічному управлінні досягається під час повсякденної діяльності державних органів і знаходить своє зовнішнє відображення в припиненні порушень законів та дисципліни; застосуванні заходів із ліквідації причин і умов, які їх породжують; відновленні порушених прав і законних інтересів громадян, громадських організацій; покаранні винних у порушенні законності та дисципліни; у вихованні у працівників апарату управління суворого дотримання державної дисципліни [29, с. 258].

Законність є базовою категорією, закріпленою в ч. 1 ст. 68 Конституції України як принцип діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадян і їх об’єднань, який зобов’язує їх дотримуватись Конституції та законів України, тобто законність вимагає дотримання та виконання лише правових норм. На відміну від законності, дисципліна є іншою категорією, оскільки її правове регулювання здійснюється не тільки законами України, але й указами Президента України та іншими підзаконними актами, а її виконання базується на вимогах як правових, так і інших соціальних норм.

Порівняльний аналіз законодавчих та інших правових актів дозволяє встановити, що єдиним законодавчим актом, який закріплює поняття службової дисципліни, є Закон України “Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України” від 22 лютого 2006 року. Відповідно до ст. 1 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, службова дисципліна – це дотримання особами рядового та начальницького складу Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів та інших нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, підпорядкованих йому органів і підрозділів та Присяги працівника органів внутрішніх справ України [30, Ст. 245].

Звернемо увагу на Дисциплінарний статут Збройних Сил України, затверджений Законом України від 24 березня 1999 року. В ньому відображено, що військова дисципліна – це бездоганне та неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку та правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України [31, Ст. 197].

Розмаїття органів виконавчої влади детермінує видання окремих нормативно-правових актів, які враховують специфіку їхньої діяльності. Так, Законом України від 06 вересня 2005 року затверджений Дисциплінарний статут митної служби України, де закріплено, що службова дисципліна в митній службі України полягає в безумовному виконанні посадовими особами митної служби службових обов’язків, а також у реалізації прав і додержанні обмежень і заборон, установлених законодавством з питань проходження служби в митних органах, і ґрунтується на

особистій відповідальності за доручену справу та на засадах єдиноначальності та централізації управління [32, Ст. 467]. Необхідно зауважити, що в цьому визначенні акцент робиться не лише на свідоме виконання службових обов'язків, але й на особисту відповідальність за доручену справу.

Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 294, також дає визначення дисципліни. Так, дисципліна праці на роботах у шкідливих і небезпечних підземних умовах полягає в дотриманні всіма працівниками вимог законодавства про охорону праці, нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать гірничі підприємства, наказів і розпоряджень власника чи уповноваженого ним органу, приписів спеціально уповноважених органів державного нагляду [33, Ст. 567].

Аналіз законодавства України свідчить про те, що в ньому окрім визначень службової дисципліни законодавець також дає визначення трудової дисципліни. Зокрема, відповідно до Статуту про дисципліну працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 року № 1540 трудова дисципліна ґрунтується на свідомому, професійному виконанні особовим складом своїх службових обов'язків, норм і правил, установлених законодавством і галузевими нормативними актами [34, Ст. 1781].

Своєрідне формулювання міститься в Дисциплінарному статуті прокуратури України, затвердженому Постановою Верховної Ради України 06 листопада 1991 року. В Статуті не дається поняття дисципліни, як в інших правових актах, а передбачається, що важливою передумовою успішного виконання покладених на прокуратуру функцій є компетентність і особиста дисципліна прокурорів і слідчих прокуратури [35, Ст. 15].

Також неоднозначне визначення дисципліни дається в Положенні про дисципліну працівників залізничного транспорту, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 1993 року № 55. Так, у Положенні визначено, що роль залізничного транспорту в обслуговуванні народного господарства визначає необхідність точного виконання його працівниками діючих у галузі правил, наказів, інструкцій та інших нормативних актів, оскільки їх порушення створює загрозу безпеці руху поїздів і маневрової роботи, може призвести до тяжких наслідків для життя та здоров'я громадян, небереження вантажів, завдати шкоди навколишньому природному середовищу [36].

Ми вважаємо, що сьогодні необхідно передбачити існування Дисциплінарного статуту державної служби, який би сприяв зміцненню дисципліни в органах виконавчої влади. Цей статут повинен містити поняття державної дисципліни, види заохочень і дисциплінарних стягнень, порядок їх застосування та компетенцію посадових осіб щодо застосування заохочень і накладення стягнень.

Необхідність розробки Дисциплінарного статуту обумовлена тим, що в Законі України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 року питанням регулювання заохочень державних службовців і притягнення їх до відповідальності відведено всього дві статті (ст. 34. Заохочення за сумлінну працю та ст. 38. Відповідальність за порушення законодавства про державну службу) [37, Ст. 490], що є недостатнім, оскільки не закріплений порядок застосування заохочень, стягнень та інших питань.

Викликає здивування правова недбалість Верховної Ради України, коли при прийнятті Закону України "Про міліцію" в 1990 році вона не відобразила в ньому положення про те, що працівники міліції є посадовими особами та представниками влади [38, Ст. 20]. На наш погляд, вказані словосполучення є важливими компонентами правового статусу не лише працівників міліції, але й інших

працівників органів внутрішніх справ. На жаль, подальші зміни, що вносились до Закону України “Про міліцію” не усунули ці суттєві правові проблеми.

Таким чином, на нашу думку, необхідно внести зміни до ст. 17 Закону України “Про міліцію” та викласти ч. 1 ст. 17 у наступній редакції: “Працівники міліції в Україні – це громадяни України, котрі перебувають на посадах рядового чи начальницького складу органів внутрішніх справ, є посадовими особами та представниками влади, котрим у встановленому законом порядку присвоюються спеціальні звання рядового чи начальницького складу органів внутрішніх справ”. У зв’язку з цим частини першу – третю ст. 17 вважати відповідно частинами другою – четвертою ст. 17 Закону України “Про міліцію”.

На цю проблему не звернув увагу також і Кабінет Міністрів України під час затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ [39], яке не містить норми про те, що працівники органів внутрішніх справ є посадовими особами та представниками влади. Той факт, що вони перебувають на посадах рядового та начальницького складу, не відображає суті посадової особи, оскільки перебувати на посаді можна в будь-якій організації, але не виконувати функції представника влади.

Таким чином, забезпечення законності та дисципліни в публічному управлінні досягається в процесі повсякденної діяльності державних органів і знаходить своє зовнішнє відображення в припиненні порушень законів і дисципліни; відновленні порушених прав і законних інтересів громадян, громадських організацій; покарання осіб, винних у порушенні законності та дисципліни; у створенні атмосфери неминучості покарання за порушення вимог законності та дисципліни.

Список використаних джерел

1. *Юридична енциклопедія* / [під ред. Ю. С. Шемшученко]. – К.: “Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 1999. – Т. 2. – 742 с.
2. *Бородин С. С.* Административная деятельность органов внутренних дел. Словарь терминов и понятий : [учеб. пособ.] / С.С. Бородин, П.В. Иванов, Ф.Ф. Оськин. – СПб.: Изд-во “Лань”; Санкт-Петербургский университет МВД России, 2000. – 240 с.
3. *Адміністративне право України. Академічний курс: [підруч.]* : у 2 т. / Ред. колегія: В.Б. Авер’янов (голова). – К. : Вид-во “Юридична думка”, 2004. – Т. 1 : Загальна частина. – 584 с.
4. *Адміністративне право України* : підруч. / [Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. та ін.]; за ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
5. *Колпаков В.К.* Адміністративне право України: [підруч.] / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
6. *Проблемы дальнейшего укрепления социалистической законности в деятельности ОВД.* – К.: Юридическая литература, 1986. – 112 с.
7. *Андрусак Т.Г.* Теорія держави та права: [навч. посіб.] / Т.Г. Андрусак. – Л.: Слово, 2003. – 317 с.
8. *Теория государства и права: [учеб.]* / под ред. М.Н. Марченко. – М.: МГУ, 1987. – 431 с.
9. *Теория государства и права: [учеб.]* / под ред. А.М. Васильева. – М.: Юрид. лит., 1983. – 416 с.
10. *Теория государства и права: [учеб.]* / под ред. С.С. Алексеева. – М.: Юрид. лит., 1985. – 480 с.
11. *Бахрах Н.Д.* Административное право: [учеб.] / Бахрах Н.Д. – М.: НОРМА, 2000. – 624 с.
12. *Александров Н.Г.* Право и законность в период развернутого строительства коммунизма / Александров Н.Г. – М. : Юриздат, 1961. – 271 с.
13. *Бабаев В.К.* Теория права и государства в схемах и определениях: [учеб. пособ.] / Бабаев В.К., Баранов В.М., Толстик В.А. – М.: Юрист, 2001. – 256 с.
14. *Бахрах Д.Н.* Административное право России: [учеб.] / Бахрах Д.Н. – М.: Изд-во Норма-Инфра-М, 2001. – 640 с.

15. *Коренев А.П.* Административное право России: [учеб.]: в 3 ч. / Коренев А.П. – М.: Изд-во “Щит-М”, 2001. – Ч. 1. – 308 с.
16. *Алехин А.А.* Административное право Российской Федерации: [учеб.] / Алехин А.А., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. – М.: Зерцало, 2000. – 672 с.
17. *Большая советская энциклопедия*: в 30 т. / гл. ред. А.М. Прохоров. – [3-е изд.]. – М.: Советская энциклопедия. – Т. 8: Дебитор – Евкалипт. – 1972. – 591 с.
18. *Универсальная энциклопедия*. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mega.km.ru/BES_98/encyclor.asp?TopicNumber=19706>.
19. *Вікіпедія* – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0>>.
20. *Правотека*. Юридическая энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.pravoteka.ru/enc/1765.html>>.
21. *Ануфрієв М.І.* Управлінські шляхи зміцнення дисципліни в органах внутрішніх справ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 “Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне і банкове право” / Ануфрієв М.І. – Х., 1998. – 23 с.
22. *Бандурка О.М.* Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення / Бандурка О.М. – Х.: Основа, 1996. – 398 с.
23. *Соціологічно-правові аспекти зміцнення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України* : [навч. – метод. посіб.] / [М.І. Ануфрієв, В.С. Венедиктов, О.В. Негодченко та ін.]. – Д.: Наука і освіта, 2000. – 161 с.
24. *Парасюк М.В.* Проблеми вдосконалення адміністративно-правового регулювання службової дисципліни в органах внутрішніх справ / Парасюк М.В. // Наукові розробки академії вдосконалення практичної діяльності та підготовки кадрів органів внутрішніх справ. – К., 1994. – С. 143–147.
25. *Сливка С.С.* Дисципліна та професійна правомірна поведінка працівників органів внутрішніх справ / Сливка С.С. – Львів: Каменяр, 1991. – 41 с.
26. *Щербина В.І.* Дисциплінарна відповідальність державних службовців органів внутрішніх справ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 “Трудове право; право соціального забезпечення” / Щербина В.І. – Х., 1998. – 22 с.
27. *Стародубцев А.А.* Організаційно-правові питання діяльності інспекцій з особового складу щодо зміцнення законності і дисципліни в органах внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 “Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне і банкове право” / Стародубцев А.А. – Х., 1999. – 19 с.
28. *Гарашук В.М.* Контроль та нагляд у державному управлінні: [навч. посіб.] / Гарашук В.М. – Х.: Національна юридична академія України, 1999. – 55 с.
29. *Советское административное право*: [учеб.] / под ред. Ю.М. Козлова. – М.: Юрид. лит., 1985. – 535 с.
30. *Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України*: Закон України від 22 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29. – Ст. 245.
31. *Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України*: Закон України від 24 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22–23. – Ст. 197.
32. *Про Дисциплінарний статут митної служби України*: Закон України від 06 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 42. – Ст. 467.
33. *Про затвердження Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств*: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 294 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 12. – Ст. 567.
34. *Про затвердження Статуту про дисципліну працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб*: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 р. № 1540 // Офіційний Вісник України. – 2000. – № 42. – Ст. 1781.
35. *Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України*: Постанова Верховної Ради України від 06 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 4. – Ст. 15.

36. *Про Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту*: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 1993 р. № 55. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=55-93-%EF>>.

37. *Про державну службу*: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

38. *Про міліцію*: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

39. *Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України*: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 р. № 114. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=114-91-%EF>>.

Статья посвящена анализу терминов “законность” и “дисциплина”, которые используются в справочных и научных источниках, а также в нормативно-правовых актах.

The article is dedicated to the analysis of the terms “legality” and “discipline” that are used in the reference literature and scientific sources, as well as in the legal texts.

Стаття надійшла до редакції журналу 12 травня 2009 року.

© О.С. Шморгун, 2009